

LAUSUNTO

Helsinki 15.2.2019

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ

Viite: STM/3421/2017

Asia: Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen erillisvalmistelun johtoryhmä ja valmisteluryhmät: Kommenttipyyntö - Ohjeistus suoran valinnan sosiaali- ja terveyskeskusten korvausmalleihin

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 220 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäsenenä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: erityisasiantuntija Emily Strohm, emily.strohm@soste.fi puhelin 050 367 0263

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

SOSTE

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
SOSTE Finlands social och hälsa rf
SOSTE Finnish Federation for Social Affairs and Health

www.soste.fi

Kysymykset:

3. Ovatko sosiaali- ja terveyskeskustoiminnan järjestämisen lähtökohdat ymmärrettävät tuottajakorvausten näkökulmasta (Luku 2)?

Kyllä pääosin

4. Vapaamuotoiset huomiot

Sosiaali- ja terveyskeskustoiminnan järjestämisen lähtökohdat ovat pääosin ymmärrettävät. Raportin 2 luvun sivuilla 4-5 mainitaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen vaikuttavuustavoitteet. Raportissa ei kuitenkaan esitetä selkeästi mikä taho määrittää vaikuttavuuden kriteerit. Vaikuttavuuden mittaamista varten tulisi kehittää valtakunnallinen mittaristo. On merkittävä riski, että asiakkaiden yhdenvertaisuus kärsii jos joka maakunnassa käytetään eri vaikuttavuusmittareita. Valtakunnallinen mittaristo mahdollistaa myös vertailun maakuntien välillä. On myös varmistettava, että käytettävissä oleva tietopohja on tarpeeksi kattava tavoitteita määriteltäessä.

5. Auttaako raportti hahmottamaan järjestäjän tavoitteiden ja niiden seurannan suhdetta korvausmallin suunnitteluun (erityisesti luku 3)?

Kyllä pääosin

6. Vapaamuotoiset huomiot

Kappaleessa 3 korostetaan tavoitteiden asettamisen kytkemistä tietojärjestelmiin ja käytettävissä olevaan tietoon. Pienten palveluntuottajien taloudelliset ja muut mahdollisuudet liittyä tietojärjestelmiin on turvattava siten, etteivät esimerkiksi lisenssi- ja käyttöönottomaksut tai käyttöönottoon liittyvät tekniset seikat muodostu käyttöönoton ja käytön esteiksi.

Ohjeistuksen 3.2. luvussa kuvataan toiminnan ja tulosten mittareita, joilla on tarkoitus mitata tavoitteiden toteutumista ja palvelujärjestelmän toimivuutta. Ohjeistuksessa kuvataan mihin mittareita tarvitaan, mutta tekstistä ei käy ilmi mikä taho vastaa mittaamisesta ja niiden määrittely on hyvin yleisellä tasolla. Mittaristoa tulisi kehittää valtakunnallisesti.

Ohjeistuksen 3.2. luvun lopussa korostetaan maakunnan selkeän viestinnän tärkeyttä ja palveluntuottajien osallistamista järjestelmän suunnitteluvaiheessa. On tärkeää, että

varmistetaan että palveluntuottajat ovat monipuolisesti mukana kehittämässä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestelmää. Korvausjärjestelmän tulisi huomioida kehittämiselle myös riittävä rahoitus, jotta pienet toimijat kuten järjestöt voivat osallistua kehitystyöhön.

7. Onko tuottajakorvausten rooli tuottajaverkon ohjauksen kokonaisuudessa selkeä (Luku 4)?

kyllä

8. Vapaamuotoiset huomiot

THL:n ja VATT:n kapitaatiokorvauksia käsittelevän raportin mukaan tarvevakioinnin yksityiskohtia ja niissä käytettäviä kriteerejä ei ole vielä määritelty ja sen vuoksi aiheeseen liittyvälle tutkimus- ja selvitystyölle on merkittävä tarve. Kirjaamisen luotettavuuden varmistamiseksi on huomioitava, että sitä joudutaan tarkkailemaan ja mahdollisesti valvomaan. Rahoitusjärjestelmän muutosten vaikutuksia tulisi tutkia pitkällä aikajänteellä. Tutkimustyön tulee olla olennainen osa korvauskriteerien määrittämistyötä.

Ohjeistuksen luvun 4.1 lopussa todetaan, että maakunnan voisi olla järkevää huolehtia joistain tietojärjestelmien kehittämisen kustannuksista, jotta myös pienemmät tuottajat pystyvät toimimaan palveluntarjoajina. Tämä on tärkeä maininta, jotta tavoite laajasta ja monipuolisesta palveluverkosta voi toteutua ja valinnanvapaus aidosti toteutua.

9. Onko suoran valinnan sosiaali- ja terveyskeskusten palveluista maksettavien korvausten yleiset periaatteet kuvattu raportissa riittävän selkeästi (Luvut 5 ja 6)?

ei pääosin

10. Vapaamuotoiset huomiot

Ohjeistuksen mukaan kansallisissa tarvetekijöissä huomioidaan asiakkaan ikä, sukupuoli, sairastavuus, sosioekonomiset tekijät ja työssäkäynti. THL:n ja VATT:n tutkimuksen tulokset osoittavat, että nämä eivät riitä, koska ne selittävät vain pienen osan sote-keskuksen suoran valinnan palvelujen kustannuksista. Korvauskriteerien kehittäminen edellyttää panostusta diagnoosien hyvään ja yhtenäiseen kirjaamiseen erityisesti perusterveydenhuollossa. Tutkimuksessa myös todetaan, että työterveyshuolto pitäisi saada myös sisällytettyä korvauskriteereihin.

Ohjeistuksessa viitataan lyhyesti valinnanvapauskokeiluista saatuihin tuloksiin. Kokeilun tuloksia olisi hyvä tarkentaa ja selittää tarkemmin mitä näkemyksiä ja kokemuksia tuloksista on tuotu järjestelmän kehittämiseen.

11. Auttaako raportti hahmottamaan, millaisia tekijöitä korvausmallin suunnittelussa täytyy ottaa huomioon?

kyllä pääosin

12. Vapaamuotoiset huomiot

Korvausmallien riskeistä ja tavoitteiden saavuttamisen mittaamisesta puhutaan ohjeistuksessa useassa kohtaa. Etenkin tärkeä huomio yli- ja alihoidon riskistä on mainittu useasti, mutta konkreettisia ratkaisuja on kuitenkin suhteellisen vähän. Kapitaatiokorvauksen euromääräinen laskeminen oli kuvattu selkeästi ja konkreettisesti. Mallin kehittämiseen on turvattava resurssit.

13. Ovatko kiinteän korvauksen peruseriaatteet selkeät ja ymmärrettävät (Luku 6.1)?

kyllä

14. Vapaamuotoiset huomiot

Kapitaatiokorvauksen laskentamalli on selkeä.

15. Ovatko suoriteperusteisten korvausten peruseriaatteet selkeät ja ymmärrettävät (Luku 6.2)?

ei pääosin

16. Vapaamuotoiset huomiot

Ohjeistuksessa 6.2 luvussa todetaan, että suoriteperusteisilla korvauksilla pyritään vähentämään palveluntuottajalle aiheutuvaa kustannusriskiä ja todetaan että suurin riski kasautuu juuri pienille tuottajille. Jää kuitenkin epäselväksi, miten järjestäjä voisi korvauksilla tasoittaa juuri pienten tuottajien riskiä. Kuten sivun 21 esimerkikilaatikko numero 5 todetaan, valinnanvapauskokeilujen houkuttelevuutta pienille toimijoille on vähentänyt kokeilujen vaatimat tietojärjestelmät ja raportointi. Tämä olisi hyvä huomioida mahdollisessa riskien tasoittamisessa.

Ohjeistuksessa todetaan suoriteperusteisten korvausten mahdollisesti aiheuttama yli diagnostiikan ja -hoidon riski. Mahdolliseen ongelmaan tulisi kehittää seuranta, jonka avulla

olisi pystytään reagoida pikaisesti, mikäli kyseisiä suoritteita alkaa sote-keskuksessa kerääntyä erityisen paljon. Toisaalta, suoritekorvaukset voivat myös vähentää houkutusta liian nopealle hoitoon ohjaukselle maakunnan liikelaitoksiin eli erikoissairaanhoidon.

17. Ovatko kannustinperusteisten korvausten peruseriaatteet selkeät ja ymmärrettävät (Luku 6.3)?

Kyllä pääosin

18. Vapaamuotoiset huomiot

Kannustinperusteisten korvauksilla pyritään varmistamaan laadun ja vaikuttavuuden toteutuminen. Myös palveluiden monipuolinen saatavuus on huomioitava varmistamalla riittävä alueellinen palvelutuotanto, jotta valinnanvapaus on toteutettavissa. On tärkeää että laatu ja vaikuttavuus eivät riipu ainoastaan kannustinperusteisista korvauksista. Valtakunnallinen mittaristo tarvitaan korvauskriteerien mittaamiseen. Tämä tulee ilmi raportissa, mutta konkreettisia ratkaisuja tai mittaamisen toteuttamiselle ei esitetä.

19. Onko muiden korvausten rooli selkeä (Luku 6.4)?

Kyllä pääosin

20. Vapaamuotoiset huomiot

Korvauksien rooli ei ole ohjeistuksessa kovin selkeä. Ohjeistuksesta kuitenkin saa sen käsityksen, että erityisolosuhteiden perusteella määräytyvät korvaukset voisivat edesauttaa pienempien tuottajien houkutelua markkinoille, joka on hyvä asia.

21. Mistä suoran valinnan palvelujen sosiaali- ja terveyskeskusten tuottajakorvauksiin liittyvistä asiakokonaisuuksista tarvittaisiin lisää tietoa tai mihin ohjeistusta?

Ohjeistuksen tulisi olla huomattavasti konkreettisempi eikä jättää niin paljon tulkinnan varaa maakunnille.

22. Muut vapaamuotoiset huomiot raportista

-

23. Millaista tuottajakorvauksiin liittyvää toimeenpanon tukea jatkossa tarvittaisiin?

Ohjeistuksessa tulisi kuvata selkeämmin tavoitteet ja tavoitteiden mittaamisen tulisi olla valtakunnallista.

Maakunnille tulee ohjeistaa yhteistyö palveluntuottajien kanssa korvauksia määriteltäessä, ja niiden oikean tason löytämisessä.